

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2022/23:27

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:27 Sveriges gröna basnäringar och deras konkurrenskraft

av Alexander Christiansson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2022.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 16 november 2022

Näringsdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

Interpellation 2022/23:31

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:31 Arbetsmarknadsutbildningar till bristyrken
av Gunilla Svantorp (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 6 december 2022.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 16 november 2022

Arbetsmarknadsdepartementet

Johan Pehrson (L)

Enligt uppdrag

Kerstin Bynander

Expeditionschef

§ 2 Anmälan om granskningsrapport

Andre vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till trafikutskottet:
RiR 2022:24 Transportstyrelsens tillsyn – styrning och prioritering

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2022/23:20 till skatteutskottet

2022/23:21 till näringsutskottet

EU-dokument

COM(2022) 597 till utrikesutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 3 februari 2023*.

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2022/23:21 om avtal mellan Sverige och Iran

Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Alireza Akhondi har frågat mig om regeringen avser att undersöka om det är möjligt att ensidigt avsluta ett antal avtal ingångna med Iran och hur tidsplanen för en sådan process i sådana fall skulle se ut. Vidare frågar han om det förs en dialog med svenska företag om att avsluta deras verksamhet i Iran och, om så inte är fallet, huruvida jag har för avsikt att inleda en sådan.

Med hänvisning till interpellation 2022/23:8 och 2022/23:16 och diskussion i kammaren den 8 november vill jag igen understryka att jag helt delar Alireza Akhondis oro över utvecklingen i Iran och den mycket allvarliga situationen för mänskliga rättigheter i landet. Regeringen fördömer kraftfullt iranska myndigheters våld mot fredliga demonstranter.

De fem överenskommelser som slöts mellan Sverige och Iran 2017 och som var föremål för fråga 2022/23:8 är som sagt inte juridiskt bindande avtal utan gemensamma avsiktsförklaringar. Överenskommelserna hantaras på svensk sida av sakansvariga departement, inte av UD. Begränsade aktiviteter har skett inom berörda områden.

Begränsade aktiviteter och samarbeten har också skett inom ramen för de andra avtal och överenskommelser som Alireza Akhondi hänvisat till i denna fråga, inom bland annat områden som investeringskydd och ekonomiskt samarbete. Ingen blandkommission har hållits med Iran sedan 2018. Två av avtalen slöts på 70-talet under en tid då Iran hade ett annat styrelseskick. Vad gäller luftfartsöverenskommelsen med Iran från 1975, vilken bland annat fastställer transit- och trafikrättigheter samt kapacitetsbestämmelser, ser vi inte att det skulle vara tillrådligt eller i Sveriges intresse att avbryta denna.

I övrigt är det, som tidigare framhållits, inte aktuellt att i nuläget verka för att vidareutveckla samarbeten med Iran inom ramen för dessa olika dokument, särskilt i ljuset av den nuvarande svåra situationen för mänskliga rättigheter i Iran.

Vad gäller näringslivets verksamhet i Iran har den påverkats av en rad olika faktorer, bland annat EU:s och, inte minst, USA:s sanktioner. Svensk handel med Iran är därför begränsad och har minskat kraftigt sedan 2018. Regeringen kan dock inte lägga sig i företags enskilda beslut som fattas på kommersiella grunder.

Jag vill igen försäkra Alireza Akhondi att regeringen är beredd att ompröva den bilaterala relationen med Iran. Vi bör dock säkerställa att vi prioriterar de åtgärder som är verkningsfulla och har en effekt på situationen. Jag vill därför igen, liksom i kammaren den 8 november, lyfta fram hur strategiskt viktigt det är för Sverige att kunna agera genom EU. När vi agerar tillsammans med 26 andra länder inom EU, genom gemensamma uttalanden eller åtgärder, får det naturligtvis större kraft och tyngd än om ett land agerar enskilt.

Sverige har därför varit pådrivande för att Iran skulle tas upp under mötet i rådet för utrikesfrågor i november. Sverige har också aktivt verkat för ytterligare sanktionslistningar. Den 14 november fattade EU beslut om ett andra paket av listningar av individer som haft höga positioner inom bland annat polis och säkerhetstjänst i områden där våldet mot demonstranter varit som mest omfattande. Det fattades även beslut om sanktioner som svar på att Iran tillhandahållit drönare som Ryssland använt i sin krigföring i Ukraina.

Sverige är redo att stötta initiativ tagna av andra länder inom EU och inom FN för att demonstrera internationellt stöd för de kvinnor och män som står upp för sina mänskliga rättigheter i Iran. Syftet med detta är inte att undvika bilateral hantering. Syftet är i stället att använda de arenor och verktyg som har bäst förutsättningar att göra skillnad för människor i Iran. Parallellt med detta kommer regeringen att fortsätta att framföra tydliga budskap till iranska företrädare på olika nivåer.

Anf. 2 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! I den mörkaste av stunder är hoppet allt vi har – hoppet om en ljusare morgondag, där molnen har skingrats och solens varma strålar fyller oss med både mod och drömmar.

Drömmar om frihet, drömmar om jämställdhet, drömmar om jämlikhet. Drömmar om att få be till den gud man önskar, drömmar om att få slippa tro på ett liv efter detta. Drömmar om att få styra sitt eget liv och forma det som man önskar. Drömmar om att få uttrycka sig fritt på det sätt man önskar.

Visst låter det självklart, Tobias Billström? Något säger mig att statsrådets politiska engagemang bygger på liknande drömmar.

Mitt engagemang i politiken bygger i alla fall på drömmen om alla människors lika rätt och värde, jämställdhet och lika möjligheter. Det är därför jag engagerar mig så starkt i Iranfrågan. För mig är de friheter som vi ibland tar för givna universella. Det är friheter som bygger samhällena starka och skapar välbästand och fred.

Just freden är värd att kriga för. Det är ett krig som kan vara smärtsamt för stunden. Det är ett krig som kräver mod, uthållighet och uppoffringar av dig, mig och alla andra som älskar friheten.

Fru talman! Det är inte krig i Iran, i alla fall inte så som vi föreställer oss det. Men det pågår en kamp på blodigt allvar som dagligen skördar oskyldiga offer. Det är barn som tioåriga Kian, som brutalt sköts ned av den islamistiska regimens legoknektar häromdagen. Det är unga män och kvinnor med enbart orden som vapen mot en övermakt som inte skyr några medel för att överleva.

Det är prickskytte från hustak och i tunnelbanan. Det skjuts mot skolor. Allt finns dokumenterat för oss att se. Det är regelrätta avrättningar på öppen gata, fängslande av fredliga demonstranter och våldtäkter på kvinnliga fångar så att de inte ska få komma till ”paradiset”. Det är tiotusentals fångslade vars familjer dagligen vädjar om nåd, om hjälp med att få dem fria, om att någon här i väst ska höra och se dem.

Det är därför vi är här i dag, Tobias Billström: för att deras röster ska eka runt om i världen. Vi ska visa att vi inte kommer att vara tysta och se bort när deras blod färgar Irans gator röda.

Att vara modig faller inte alltid i god jord hos alla. Det är obekvämt att vara modig, att ställa sig på barrikaderna och slåss för det som är rätt och riktigt. Man får offra en del av sig själv; för vissa innebär det livet självt.

Det gläder mig att läsa statsrådets skriftliga svar på mina frågor. Jag kan skönja att Tobias Billström tagit visst intryck av 120 000 svenskiraniers kamp för att påverka Sveriges hållning mot Iran. Problemet är dock att vi inte nöjer oss med det utan kräver konkreta åtgärder.

En av dessa åtgärder är att använda sig av politiska markörer som gör ont för regimen, en regim som via bulvanföretag kontrollerar all handel som sker med Iran. I synnerhet IRGC, det enda maktmedel som regimen har till sitt förfogande, har händerna i varenda syltburk som finns att tillgå.

Mot bakgrund av detta ter det sig alltmer häpnadsväckande att svenska och europeiska storföretag aktivt väljer att se bort och gör affärer med mördare som inte ens skonar barn, detta under förvärdningen att Sverige som nation har bilaterala avtal med skurkstaten Iran.

Det är här statsrådets plikt gör sig påmind.

Anf. 3 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman, ministern, ärade ledamöter som är på plats och kära, underbara åhörare!

För att sätta frågan om de avtal som Alireza Akhondi talade om i ett perspektiv måste jag tyvärr upprepa det jag har sagt många gånger under de senaste två månaderna. Jag har vid ett antal tillfällen läst upp i princip samma saker som jag kommer att säga nu från talarstolen. Jag har också gjort det när jag har varit i EU-nämnden med utrikesministern, och jag kommer att göra det fram till den dagen den svenska regeringen kommer att lyssna på oss.

För er som inte gillar upprepningar vill jag bara säga: Vad synd! Så länge Europas och Sveriges högst uppsatta politiker inte agerar i Iranfrågan är vi många – jag, Alireza Akhondi och många andra ledamöter – som kommer att fortsätta att ta upp dessa frågor.

Sedan två månader och två dagar tillbaka står Iran i lågor. Det är lågor vars eld fick en revolutionär tändning efter det att den fundamentalistiska regimens moralpolis mördade Jina Mahsa Amini. Vi alla vet varför. Irans regin, som kommer från stenåldern, har stiftat lagar där kvinnor och kvinnors klädsel måste kontrolleras och där kvinnor måste straffas om de inte följer dessa stenåldersliknande lagar.

I Jinas fall blev det ett brutalt mord. I många andra fall har det blivit piskrapp, fängelsestraff, böter och förföljelse.

Under de senaste 43 åren har den brutala diktatoriska statsmakten i Iran förföljt, fängslat och mördat människor vars enda brott har varit att de har tagit upp kampen för demokrati, jämlikhet, yttrandefrihet, pressfrihet, minoriteters rättigheter och jämställdhet. Att regimen i Teheran mördar oskyldiga är inget nytt, men de senaste månadernas påbörjade revolution visar att denna mördarregim inte heller skyr några som helst medel för att tysta ned befolkningen.

Barn och unga mördas på öppen gata. Universitetsstudenter fängslas, avstängs, mördas eller torteras – till och med på de universitet där de studerar. I Baluchistan och Kurdistan har vi sett hur regimen använder stridshelikoptrar, pansarvagnar och militären för att döda demonstranterna. Vi vet fortfarande inte hur många som har blivit mördade efter den av regimen anlagda branden i Evinfängelset.

Det är dags att politiker i Sverige och Europa visar var vi står. Vissa av oss har redan gjort det, medan andra fortfarande menar att vi måste fortsätta som det alltid har varit.

Kommer den förra regeringens tystnad gentemot denna diktatur att fortsätta? Kommer det att vara viktigare för denna regering med ekonomiska intressen och bilaterala avtal, eller kommer man att stå upp för den iranska befolkningen? Vi vet ju vad som hände i fallet med Turkiet nyligen, där den svenska regeringen helt plötsligt bytte fot i frågan om mänskliga rättigheter för att kunna ingå ett avtal.

Beslutet på EU-toppmötet, som ministern nämnde, blev sanktioner mot vissa inom regimen. Det är jättebra. Men det är långt ifrån vad som behöver göras för att stötta folkets revolution i Iran. Folket i Iran kräver att Irans ambassader ska stängas. I Sverige har vi haft en regering, och har en regering, som inte ens vill kalla upp ambassadören. Folket i Iran kräver att Iran ska slängas ut från internationella sammanhang. Även på denna punkt är det total tystnad från regeringen. Folket i Iran har krävt att EU inte ska skriva under kärnenergiavtalet med Iran, med farhågan att Europa kommer att vara ännu tystare i fråga om mänskliga rättigheter. Hur kommer den svenska regeringen med dig, Tobias Billström, att agera nu?

Anf. 4 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar för inläggen från interpellanten och Daniel Riazat.

Regeringen kommer att fortsätta att agera inom olika arenor där förutsättningar finns för ett brett samförstånd om åtgärder. Därmed kan de få starkt genomslag till stöd för demonstranterna i Iran. FN är naturligtvis ytterligare ett exempel på ett viktigt forum.

Sverige och övriga EU har som bekant uttryckt tydliga krav på en trovärdig utredning av Mahsa Jina Aminis död och av det dödliga våldet mot demonstranter som vi nu ser utspelas. Ansvar för att säkra rättvisa och ansvarsutkrävande mot brott mot mänskliga rättigheter ligger i första hand på varje stat, i detta fall Iran. I situationer där det är uppenbart att en rättvis och rättssäker hantering inte kan tillses av den egna staten finns även andra vägar till rättvisa internationellt.

Därför pågår diskussioner i detta nu om möjliga åtgärder inom ramen för FN:s råd för mänskliga rättigheter. En specialsession kommer att äga rum redan nästa vecka, den 24 november. En av de frågor som jag hoppas kommer att diskuteras är hur man får till stånd en trovärdig och oberoende utredning av det som har skett i Iran i syfte att utkräva ansvar. Sverige är ett av de länder som aktivt har stöttat detta initiativ.

Samtidigt, fru talman, stöder Sverige också FN:s specialrapportör för Iran, som har ett särskilt uppdrag att bevaka utvecklingen för mänskliga rättigheter i landet å det internationella samfundets vägnar. Vårt arbete inom multilaterala arenor som EU och FN innebär på intet sätt försummelser av vårt bilaterala engagemang i Iranfrågan. Det hindrar oss inte från att med all tydlighet kommunicera svensk syn på situationen i bilaterala samtal på olika nivåer.

Som jag sa vid den förra interpellationsdebatten om Iran den 8 november är vi alltid redo att ompröva och omvärdera bilaterala relationer i ljuset av händelseutvecklingen. Det är dock avgörande att de åtgärder som vi vidtar är meningsfulla och verkningsfulla och att vi använder olika plattformar för att optimera genomslaget.

Anf. 5 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Jag tackar Tobias Billström för svaren, men de duger inte. Kanske hade dina ord räckt för några år sedan när många fortfarande trodde att man med silkesvantar kunde förändra regimen inifrån, när många av oss fortfarande trodde att en fredlig förändring skulle kunna genomföras. Men den tiden är förbi. Förr eller senare visar tyrannerna sitt rätta ansikte: Putin, Xi Jinping och Khamenei. Och det ansiktet är inte vackert. Det ansiktet skördar liv varje dag.

Jag kan berätta för statsrådet att vår senaste interpellationsdebatt nådde ca 60 miljoner människor runt om i världen. Det är något slags världsrekord med svenska mått mätt. Intresset, trycket och förväntningarna kommer inte att minska framöver.

Utän svar som leder oss framåt finns risken att vi får ägna mer tid tillsammans i den här kammaren än statsrådet får med sin hustru. Envisheten och kampviljan kommer inte att försvinna, oavsett hur många förtäckta hot som den iranska regimen skickat till Utrikesdepartementet om mig.

Ja, jag har läst deras klagobrev. Och jag skrattade gott. Att regimen tror sig kunna begränsa yttrandefriheten i det demokratiska Sverige och – hör och häpna – tysta en svensk riksdagsledamot visar bara hur rädda de faktiskt är.

Jag hoppas att statsrådet har modet att som svar skicka följande citat ur den svenska grundlagen till Iran: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket. — Riksdagen är folkets främsta företrädare.”

Ibland behövs inte många ord för att budskapet ska gå fram.

Fru talman! Låt mig understryka vikten av att omedelbart avsluta alla handelsrelationer med Iran. IRGC är en kriminell maffiaorganisation med tusentals bulvanföretag, även här hemma i Sverige. De ägnar sig åt vapen-smuggling, lönnmord och smugglande av gas och olja. De står för terroristhandlingar i Jemen, Irak, Syrien, Libanon och Ukraina. IRGC är ansvarigt för den ökade antisemitismen bland muslimer, attacker mot judiska församlingar och iranska dissidenter. De har nyligen blivit avslöjade med långt gångna planer att mörda två framstående iranska journalister på tv-kanalen Iran International i England, och de kontrollerar hela den iranska ekonomin genom stora företag i alla möjliga sektorer. Nyckeln till att stoppa regimen stavas med fyra bokstäver: IRGC.

Sverige kan och får inte direkt eller indirekt vara garanten för att denna terroristorganisation lägger beslag på svensk teknologi genom våra handelsavtal med Iran.

USA har redan visat vägen genom kraftfulla handelsrestriktioner och sanktioner. EU kan och får inte längre dra benen efter sig. Tyskland har börjat agera – Sverige måste följa efter.

Ett fritt Iran är en outtömlig källa för svenska investeringar till gagn för både det fria Iran och mitt älskade Sverige.

Mot bakgrund av detta undrar jag fortfarande: När kommer de konkreta stegen, Tobias Billström? När ska IRGC terrorklassas, deras tillgångar beslagtogs och deras barn och barnbarn som lever lyxliv i Europa få sina visum återkallade?

Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag vill säga att jag ställer mig bakom vartenda ord som Alireza Akhondi sa här.

Vad gäller dessa fem överenskommelser kanske det kan verka som att det är någonting litet. Men är det verkligen någonting litet, och är det något viktigt att fortsätta med? Då undrar man ju varför regeringen vill göra det.

Vi har hört det här snacket tidigare i fråga om Saudiarabien. Det slutade med att Sverige hjälpte till att bygga en vapenfabrik i Saudiarabien, inte med att mänskliga rättigheter skulle förbättras.

Vi har sett det i fallet med Turkiet när man skrivit under ett avtal. Det har inte lett till att demokratin i Turkiet har utökats, tvärtom.

Jag vill att utrikesministern missförstår mig rätt. Vi som är iranier i Sverige eller i övriga världen vill inte att Sverige och Europa ska utföra den här revolutionen åt vårt folk. Det vi är ute efter och det vi kräver är för det första att de europeiska regeringarna, inklusive den svenska, ska sluta hjälpa den iranska regimen och för det andra att man ska göra allt man kan för att underlätta folkets revolution – för det är folkets revolution.

I det finns det aspekter kring de här fem avtalen där Sverige sänder en signal om att man inte bryr sig om att en nioåring blev mördad i går, brutalt mördad av den iranska revolutionsgardet. Det sänds en signal att man inte bryr sig när människor på Irans gator skriker ”zan, zendegi, azadi!” eller ”jin, jiyān, azadi!”, som betyder kvinna, liv, frihet. Det duger inte. Det duger inte för oss som sitter i den här kammaren, det duger inte för de människor som sitter på läktaren här i dag och det duger inte för de tiotusentals och miljontals människor som är ute på gatorna i Iran varje dag med sitt liv som insats då de vet att de kommer att antingen bli fängslade eller dö. Och de ska höra Sveriges utrikesminister och andra utrikesminis-

trar antingen vara tysta eller säga att det är viktigt att vi fortsätter med de här bilaterala avtalen. Nej, det är det inte. Du har ett val att göra nu, utrikesministern.

Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag naturligtvis välkomnar det breda engagemang som finns här i riksdagen för de iranier som demonstrerar för sina rättigheter. Regeringen fördömer våldet som de iranska säkerhetsstyrkorna använder mot de fredliga demonstranterna och är lika oroad över utvecklingen i Iran som flera ledamöter i den här kammaren är.

Den breda politiska enigheten i den här frågan är viktig. Det är många svenskar runt om i landet som är engagerade i det som händer i Iran, vilket inte minst visas av antalet åhörare här i kammaren i dag. Det finns inget tvivel om att vi behöver agera till stöd för de modiga individerna, inte minst de många kvinnorna och flickorna, som ger sig ut på Irans gator för att göra sina röster hörda med livet som insats.

Frågan är hur vi bäst går till väga för att stötta dem. Att ensidigt avsluta våra avtal och avsiktsförklaringar med Iran, som frågeställaren föreslår, skulle i många fall riskera att framstå som tom symbolik eftersom inga aktiviteter pågår. I andra fall skulle ett ensidigt utträde i stället undergräva våra egna intressen, som i fallet med luftfartsöverenskommelsen eller avtalet om ömsesidigt investeringsskydd. Regeringen kan inte styra över svenska företags prioriteringar. Samtidigt kan jag konstatera att handeln med Iran som sagt redan i dag är mycket begränsad.

Därför vill jag återigen framhålla vikten av de åtgärder som nu vidtas, som är direkt riktade mot individer och institutioner som har ett direkt ansvar för de kränkningar av mänskliga rättigheter som just nu begås i Iran. Genom att agera samfällt med andra länder kan vi utöva maximalt politiskt tryck på Iran.

Jag välkomnar därför att EU:s utrikesministrar i rådet för utrikes frågor i Bryssel denna vecka kunde besluta om ytterligare 31 sanktionslistningar inom ramen för EU:s MR-sanktioner mot Iran. Listningarna inkluderar bland annat Irans inrikesminister liksom lokala befäl för såväl IRGC som andra specialstyrkor runt hela landet, det vill säga individer som haft ett direkt ansvar för våld mot demonstranter.

Liksom många andra och precis som interpellanten Alireza Akhondi har jag reagerat på att iranier uppges ha frihetsberövats för att ha uttryckt sina åsikter online och att tillgången till internet har begränsats kraftigt i Iran under protesterna. Jag välkomnar därför att vi också inom EU har kunnat sanktionslista chefen för Irans cyberpolis och cyberpolisen som enhet. Även Irans informationsminister har listats.

Det är centralt att vi upprätthåller enigheten inom EU och att vi fortsätter att agera samfällt och samordnat. Vi måste hela tiden se över de verktyg som står till buds för att verkningsfullt kunna reagera på utvecklingen i Iran.

Vid det senaste rådsmötet föreslog jag därför att Iran tas upp igen vid nästa utrikesministermöte i december, denna gång som en dagordningspunkt och inte under aktuella frågor.

Som inkommande ordförande i EU under våren 2023 kommer Sverige att ha ett särskilt ansvar att fortsätta verka för EU-enighet i frågan.

Anf. 8 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Ja, Tobias Billström, vad kan vi göra som hjälper? De här argumenten har jag hört förut, och det är uppenbart att de inte förändrar regimen beteende.

Hur kan vi få enighet i EU-kretsen när Ungern häromdagen skrev ett nytt avtal med Iran? Hur säkerställer vi då att vi kan sätta press, maximal press, på den islamistiska regimen i Iran för att uppnå de här målen? Och varför vänder sig inte statsrådet till Tyskland, som har visat på mod genom att utvisa imamer och tydligt säga att IRGC är en terroristorganisation?

Varför måste allting krånglas till? Om vi inte har något stort utbyte med Iran rent handelsmässigt, vad gör det då om vi avbryter de här handelsavtalen? Varför kan inte statsrådet visa på någon sorts handlingskraft och ställa sig på rätt sida av historien? Det skulle visa omvärlden och Iran att vi aldrig dagtingar med alla de värden som byggt vårt vackra land starkt – frihet, jämställdhet och demokrati.

Om två veckor har vi en ny session här, Tobias Billström. Även din statsrådskollega Parisa Liljestrand kommer att få stå till svars om moskén i Järfälla som fungerar som en terror- och spionagecentral. Och du ser ju att det är jättemycket folk här. Det är väldigt många som tittar på det här online. Var så säker – både vi i riksdagen och vi i den stora iranska diasporan kräver att statsrådet faktiskt gör något.

Anf. 9 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar interpellanten och deltagaren för ett stort engagemang i den här frågan.

Jag vill understryka, eftersom det berördes i den här diskussionen, hur viktigt det är med diplomati. Diplomatin behövs när läget är som svårast. Detta får aldrig förväxlas med undfallenhet. Det finns flera anledningar till behovet av framåtlutad diplomati med Iran.

Vi behöver nu framföra tydliga budskap om det som pågår i Iran. De svenskar med rötter i Iran – jag är glad att Alireza Akhondi nämnde den stora diasporan – som kanske har familj i Iran förväntar sig sannolikt att vi som folkvalda representanter och regering framför vår syn på det som sker till iranska företrädare och att vi nu står upp för mänskliga rättigheter.

Jag talade själv med min iranske motpart Amir-Abdollahian den 11 november. Det var ett tillfälle att på hög politisk nivå uppmana till ett slut på det brutala våldet från iranska myndigheters sida och respekt för det iranska folkets krav på mänskliga rättigheter. Jag var synnerligen tydlig under samtalet med min iranske motpart.

Jag vill också igen, fru talman, påminna om att ett antal svenska medborgare är frihetsberövade i Iran. Regeringen har en skyldighet att skydda dessa frihetsberövade svensks intressen. Utrikesförvaltningen fortsätter att arbeta mycket aktivt med dessa fall. Vi står i nära och kontinuerlig kontakt med företrädare för Iran i denna fråga, som jag också lyfte i samtalet med Amir-Abdollahian den 11 november.

Jag kan, fru talman, försäkra kammaren om att vi på olika nivåer fortsätter att tydligt och klart kommunicera vår syn på de övergrepp och MR-kränkningar som har skett i Iran och våra krav på att de ska upphöra.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2022/23:15 om statligt ansvar för personlig assistans

Anf. 10 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Christofer Bergenblock har frågat mig om jag och regeringen avser att genomföra ett förstatligande av den personliga assistansen under mandatperioden. Christofer Bergenblock ställer frågan mot bakgrund av vad som framgår av Tidöavtalet och regeringsförklaringen i fråga om den pågående Huvudmannaskapsutredningen, som ska redovisa sina förslag senast den 1 mars 2023.

Målsättningen för den här regeringen är fortfarande ett statligt ansvar för den personliga assistansen, och det finns ett brett stöd för detta i riksdagen. Som Christofer Bergenblock faktiskt känner till har jag också initierat ett utskottsinitiativ, som bifölls av kammaren den 26 november 2020, om att skyndsamt ta initiativ till en utredning som har ett statligt helhetsansvar för personlig assistans som målsättning.

Huvudmannaskapsutredningen, som tillsattes i september 2021 med anledning av tillkännagivandet, har i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur den personliga assistansen enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, och assistansersättningen enligt socialförsäkringsbalken ska organiseras i ett statligt huvudmannaskap.

Varken regeringen eller jag som enskilt statsråd kan ta ställning till hur ett statligt huvudmannaskap ska organiseras och genomföras innan utredningen har redovisat förslagen och dessa har remitterats. Det är först då som regeringen kan ta ställning. Det är också därför som Moderaterna, tillsammans med Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna i Tidöavtalet, och statsministern i sin regeringsförklaring har förtydligat att åtgärder för ett statligt helhetsansvar för personlig assistans inom ramen för LSS ska övervägas med målsättningen om ett statligt ansvar. Detta ligger också i linje med riksdagens tillkännagivande.

Jag anser att det är en ansvarsfull politik att avge våra målsättningar och utifrån det noga och omsorgsfullt analysera de åtgärder som behövs för att kunna föreslå ett statligt helhetsansvar för den personliga assistansen. Det är på det sättet vi kan genomföra en reform som kommer att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för en personlig assistans som är av god kvalitet och som präglas av hög rättssäkerhet i hela landet och möjligheter till uppföljning och kontroll. Detta kommer också att få stor betydelse för alla som behöver personlig assistans för att kunna vara fullt delaktiga i samhällslivet med målet att leva som andra.

Anf. 11 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet så mycket för svaret och vill samtidigt passa på att gratulera till den nya tjänsten som socialtjänstminister. Jag ser fram emot mycket kontakt under de kommande åren.

Så till frågan. Personlig assistans är en av flera viktiga stödåtgärder man kan få inom ramen för LSS-lagstiftningen. Det handlar i grunden om att människor med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att delta fullt ut i samhället, men vi vet alla att det inte är lika enkelt i verkligheten som i lagstiftningen. Bedömningarna skiljer sig åt över landet, och dessutom har vi under senare år kunnat se hur det blir allt svårare att få personlig

assistans beviljad, åtminstone över de 20 timmar som är gränsen för den statliga assistansen. Därmed vältras kostnader över från stat till kommun, samtidigt som enskilda människor med särskilda behov hamnar i kläm.

Detta är också viktiga anledningar till att Centerpartiet arbetat för ett statligt helhetsansvar för personlig assistans, och det var därför vi hade med kravet på en huvudmannaskapsutredning i januariavtalet, vilket sedan gavs understöd även av det nämnda utskottsinitiativet. Utgångspunkten är att detta måste fungera bättre än i dag och att vi inte kan tillåta att människor hamnar i kläm och faller mellan stolarna på grund av en otydlig rollfördelning.

De flesta vet nog att förstatligande inte är det som Centerpartiet i första hand ropar efter i andra frågor, utan det brukar vara partierna till vänster, flankerade av liberaler och kristdemokrater, som vill se fler verksamheter i statlig regi. Så när Centerpartiet säger att detta är en verksamhet där vi bör ta ett statligt helhetsansvar finns det anledning att tro att det faktiskt förhåller sig på det viset. Nu är det som sagt inte bara Centerpartiet som tycker så här, utan det gjorde alla partier utom Socialdemokraterna så sent som i våras.

Fru talman! Jag vill gärna påminna statsrådet om att hon själv stod bakom en skarp skrivning från socialutskottet den 17 mars i år med följande lydelse: ”Detta ger utskottet anledning att inskräpa att riksdagen har ställt sig bakom ett tillkännagivande om att staten bör ha ett helhetsansvar för den personliga assistansen och att det förslag som regeringen förväntas lämna till riksdagen gäller hur det statliga huvudmannaskapet ska regleras.” Vidare skrev man att utskottet ”vill med eftertryck framhålla vikten av att den regering som efter höstens val tar emot utredningens betänkande i början av 2023 skyndsamt bereder detta och återkommer till riksdagen med förslag om ett statligt helhetsansvar för personlig assistans”.

Det som är särskilt tydligt i denna skrivning är att det inte handlar om *om* den personliga assistansen ska överföras till staten utan *hur* en sådan överföring ska se ut. Det jag efterfrågar från ministern är alltså inte ett svar på hur-frågan utan på om-frågan. För vad jag uppfattar utifrån detsvar som statsrådet avgett är det inte längre självklart att ett förstatligande faktiskt kommer att ske utan endast att ett sådant ska övervägas. Denna otydlighet har i sin tur skapat oro bland brukare, kommuner och assistansanordnare.

Men jag ger gärna ministern en ny chans att svara på samma fråga med ett tydligt ja eller nej. Avser regeringen att genomföra ett förstatligande av den personliga assistansen under mandatperioden?

Anf. 12 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag vill också passa på att rikta ett varmt tack till Christofer Bergenblock, både för lyckönsningen och för denna viktiga fråga. Den som tittar bakåt i riksdagens protokoll kan se att jag har haft ett mångårigt engagemang i dessa frågor och att vi moderater tillsammans med representanter för övriga partier i Tidöavtalet har varit väldigt engagerade och pådrivande i denna fråga.

Fru talman! Bakom oss ligger två mandatperioder med såväl förändringar som väldigt stor oro när det gäller LSS, med särskilt fokus på just den personliga assistansen. Något som måste kännas tråkigt för Christofer Bergenblock är att de goda intentioner som Centerpartiet och Liberalerna fick med i den så kallade januariöverenskommelsen blev hanterade på ett

sådant sätt av Socialdemokraterna att utredningen drog ut på tiden. Det var också skälet till att Moderaterna tillsammans med Vänsterpartiet och Kristdemokraterna till slut såg sig nödsakade att lägga fram det här utskottsinitiativet.

Vid den debatt vi höll den 26 november 2020 stod Centerpartiet inte bakom vårt utskottsinitiativ. Jag citerar den tidigare ledamoten Sofia Nilsson från Centerpartiet, en person som jag för övrigt hyser den största respekt för och har haft ett väldigt gott samarbete med: ”Det handlar inte bara om att flytta en påse pengar från en huvudman till en annan, utan här krävs en ordentlig utredning som ger konkreta svar på utformning, gränsdragningar och målgrupper – allt för att säkra assistansen för dem som berörs i dag och i morgon och allt för att de som har assistans i dag även ska få fortsätta att ha det när huvudmannaskapet har förändrats.”

Hon framhöll också: ”En avgörande faktor för att det ska bli rätt från början när det gäller frågan om huvudmannaskapet är tiden. Vi måste låta utredningen få den tid som faktiskt krävs. Vi ska nämligen inte glömma att detta är den mest omfattande och komplicerade förändringen för den personliga assistansen sedan den infördes 1994.”

Utredningen kom, efter många om och men, äntligen till stånd efter vårt utskottsinitiativ. Jag gläds nu åt att den ska presenteras den 1 mars 2023. Utredningens direktiv var tämligen tydliga. Utredaren, Lars Löf, har också varit tydlig.

Vi har all anledning att hysa stor förväntan på det resultat som ska komma i utredningen. Men det vore ansvarslöst av mig som statsråd och representant för regeringen att föregripa vad utredningen kommer att visa. Jag tror att vi med höga förväntningar kan se tiden an fram till den 1 mars, då jag hoppas att vi kommer att ha fortsatt konstruktiva debatter om hur den personliga assistansen ska utformas i framtiden.

Anf. 13 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag tackar statsrådet även för detta svar, men uppfattar tyvärr inte att det blev så mycket tydligare. Jag tvivlar inte alls på statsrådets engagemang i de här frågorna. Precis som statsrådet säger har ju hennes engagemang funnits under lång tid. Jag gläds också över att hon citerar min tidigare riksdagskollega Sofia Nilsson med ansvar för de här frågorna inom Centerpartiet, som ju varit väldigt drivande inom detta område. Den förra regeringen, januariavtalet och utskottsinitiativet ledde ju också fram till att det blev en utredning till slut, och det är väldigt bra.

Men sedan den nya regeringen tillträdde har vi i fråga efter fråga kunnat se hur man övergett det man sa i valrörelsen. Att säga en sak före valet och en annan sak efter valet har blivit något av ett signum för den nya regeringen. Med detta sagt hoppas jag att så inte blir fallet i just denna fråga, men jag känner mig inte helt övertygad.

Över 18 000 personer i Sverige hade personlig assistans beviljad förra året, varav två tredjedelar hade fått sin assistans beviljad av Försäkringskassan och därmed hörde till den statliga delen av assistansen. För dessa personer är den personliga assistansen helt avgörande för deras delaktighet i samhället och i många fall även för att de över huvud taget ska kunna leva sina liv på ett fullgott sätt.

Den personliga assistansen står också för en stor del av statens budget inom området hälsovård, sjukvård och social omsorg. I budgeten för 2023 har regeringen anslagit nästan 25 miljarder kronor för den statliga assistansen, vilket är den näst största budgetposten under utgiftsområdet. Även om det sker en pengaöverflyttning mellan kommun och stat riskerar ett statligt huvudmannaskap att leda till ökade kostnader.

Vi vet alla att det i slutändan inte är socialtjänstministern som styr över budgetfrågorna utan finansministern. Kanske kan det vara där som skon klämmer? Är den nya regeringen kanske inte beredd att skjuta till de medel som sannolikt kommer att krävas vid ett förstatligande av assistansen? Det är dock en av de saker som måste få kosta pengar. Människor i Sverige måste ha rätt att leva fullgoda liv antingen de har en funktionsnedsättning eller inte.

Det ska inte vara huvudmannaskapet eller pengapåsen som avgör, utan det som avgör ska vara den enskildes behov. För oss i Centerpartiet är det här en prioriterad fråga, och vi kommer att fortsätta att driva på för ett statligt helhetsansvar för den personliga assistansen. Det tyckte vi när vi ställde oss bakom skrivningen i socialutskottet i våras, och det tycker vi fortfarande. Då var även Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna väldigt tydliga i sina ställningstaganden. Inte minst var statsrådet själv väldigt tydlig. Men nu har både valet och tydligen möjligen passerat bästföredatum.

När huvudmannaskapsutredningen presenteras i början av nästa år hoppas jag att även ansvarigt statsråd med tydlighet kan säga att man kommer att gå vidare med ett förstatligande av den personliga assistansen. Självklart ska utredningen ut på remiss innan propositionen skrivs, men det hindrar inte regeringen från att tydligt deklarerat att ett förstatligande ska genomföras. Den möjligheten, fru talman, har statsrådet redan här i dag i kammaren.

Anf. 14 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag kan försäkra Christofer Bergenblock om att jag och regeringen delar hans engagemang och håller med om betydelsen av att den personliga assistansen framtidsmässigt utformas på ett tryggt och säkert sätt.

Som regeringen ser det finns det stora möjligheter att kunna utveckla den viktiga frihetsreform som personlig assistans är. Det kommer att kräva ett helhetstänkande som omfattar alla delar som krävs för att få ihop ett långsiktigt stabilt och hållbart regelverk och en organisation för insatsen personlig assistans. Detta rör såväl lagar som finansiering – en del som utredningen för övrigt också tittar på.

Därutöver ser vi naturligtvis att även rättssäkerheten är en viktig del i ett enhetligt huvudmannaskap. Vi behöver därtill ha stärkt kvalitet. Kontinuiteten har varit ett stort bekymmer, och som ledamoten säkert känner till har det varit en del av den stora oro som de berörda under den tidigare regeringen har känt.

Vi behöver därtill säkerställa mångfald, valfrihet och regelbunden tillsyn och uppföljning. Därtill kommer den så oerhört viktiga myndighetsutövningen. Men allt ska fungera och hänga ihop.

Dagens delade huvudmannaskap för den personliga assistansen möjliggör övervältring av kostnader. Det skapar otydliga ansvarsgränser, och det skapar inte heller några reella incitament att utveckla andra stödformer, vilket leder till brister i insyn och uppföljning.

Nu säger Tidöavtalet att utifrån de utredningsförslag som väntas bli presenterade i mars 2023 ska, utöver åtgärder för ett statligt helhetsansvar för personlig assistans inom ramen för LSS, åtgärder övervägas med målsättningen om ett statligt ansvar. Jag får därför be ledamoten att ge sig till tåls tills utredningen kommer med sina förslag. Men jag upprepar återigen att jag tror att såväl regeringen som ledamoten har skäl att se tiden an och vänta sig positiva saker i framtiden, då tydligheten i de direktiv som Lars Löf arbetar efter kommer att ge oss positiva ingångsvärden. Det är jag övertygad om.

Det går dock inte att föregripa vad en utredning kommer att säga. Det kan jag inte som ansvarigt och ansvarsfullt statsråd stå här och göra. Liksom Christofer Bergenblock kommer regeringen och ansvarigt statsråd, det vill säga jag själv, att få vänta till den 1 mars med att se vad utredningen presenterar.

Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Jag får väl be om ursäkt för att jag är aningen otålig. Jag kommer från kommunpolitiken och är van vid att saker går åtminstone något snabbare än vad de kanske gör här i riksdagen.

Centerpartiet vill att staten ska ta över hela ansvaret för personlig assistans, oberoende av hur många timmar i veckan det handlar om. Det är mer rättssäkert, det bidrar till mer jämlikhet över hela landet, och det höjer kvaliteten på den personliga assistansen.

Personlig assistans handlar om alla människors lika rätt att delta fullt ut i samhället och att forma sina egna liv oberoende av den funktionsnedsättning man har. Därför är det viktigt att även regeringen tydligt kan säga att ett förstatligande av assistansen ska ske även om man inte kan svara på exakt hur detta ska ske.

Anf. 16 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Även jag har en kommunal bakgrund. Möjligen kan jag känna igen mig i bristen på tålmod, som ledamoten ger uttryck för, men jag har också lärt mig att det tar tid att skriva lagar och att stifta lagar. Det är viktigt att de blir rättssäkra och att de blir trygga, inte minst utifrån det som jag upplever att ledamoten och jag delar: Detta ska vara långsiktigt hållbart, och det ska vara lika och tryggt för människor över hela landet.

LSS och personlig assistans är i grunden en väldigt viktig frihetsreform. Jag, som enskilt statsråd, och regeringen känner också ett särskilt ansvar utifrån att det var en tidigare borgerlig regering som faktiskt införde denna viktiga frihetsreform.

Regeringen ser nu med oro på hur förutsättningarna för den personliga assistansen har förändrats. Vi värnar assistansreformens långsiktiga hållbarhet och legitimitet. Det finns helt enkelt alla skäl att säkerställa förutsägbarhet, kontinuitet och rättssäkerhet. De som allra mest behöver samhällets stöd ska få det.

Det finns, fru talman, i denna riksdag glädjande nog ett starkt stöd för ett sammanhållet huvudmannaskap och en statlig huvudman. Hittills är det väl Socialdemokraterna som är det stora frågetecknet.

Jag, som ansvarigt statsråd, och regeringen ser med stor förväntan fram emot utredningens förslag, som nu närmar sig.

Fru talman! Jag vill återigen tacka Christofer Bergenblock för denna viktiga fråga, och jag ser fram emot kommande konstruktiva debatter runt hur vi utformar framtidens personliga assistans.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2022/23:17 om praktiska verkställighets- hinder

Anf. 17 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, Tony Haddou, för interpellationen!

Tony Haddou har frågat mig om jag avser att ta något initiativ med anledning av betänkandet *Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription*, SOU 2017:84, och om jag avser att agera för att se till att människor med praktiska verkställighetshinder, som inte kan utvisas, inte fastnar i limbo.

En grundläggande förutsättning för en långsiktigt hållbar asyl- och migrationspolitik som motverkar framväxten av ett skuggsamhälle är att den som har fått avslag på sin asylansökan eller av andra skäl inte får stanna i Sverige återvändar till sitt hemland.

När ett beslut om av- eller utvisning har vunnit laga kraft är det i första hand den enskildes ansvar att fullt ut medverka till verkställigheten av beslutet och att lämna landet. När en person med ett lagakraftvunnet beslut om av- eller utvisning fullt ut medverkar i återvändandeprocessen är det i princip alltid möjligt att genomföra en verkställighet. Endast i ett fåtal fall uppstår det ett bestående verkställighetshinder. Dessa fall kan omhändertas inom ramen för rådande ordning.

Regeringen avser att intensifiera arbetet på återvändandeområdet ytterligare i enlighet med vad som anges i Tidöavtalet. Regeringen vill bland annat ge ett förstärkt uppdrag till Migrationsverket, Polismyndigheten, Skatteverket och Kriminalvården att samverka kring återvändandeverksamheten. Regeringen vill även att antalet förvaringsplatser ska öka och kompletteras med alternativ om elektronisk eller annan övervakning av personer som väntar på verkställighet av ett av- eller utvisningsbeslut. Enligt Tidöavtalet ska dessutom delar av biståndet villkoras, och diplomatiska åtgärder ska vidtas, för att öka återvändandet.

Regeringen avser även att genom återtagandavtal, både bilaterala och genom EU, arbeta för ett ökat återvändande.

Ett ja ska vara ett ja, och ett nej måste vara ett nej. Den svenska rättsordningen får inte sättas ur spel av att enskilda individer inte följer beslut fattade av våra myndigheter och domstolar.

Anf. 18 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Statsrådets sista mening är precis kärnan i den debatt som jag lyfter. Jag citerar det statsrådet precis så: ”Den svenska rättsordningen får inte sättas ur spel av att enskilda individer inte följer beslut fattade av våra myndigheter och domstolar.”

Så bra att vi kan börja där, tänker jag. Hur ska dessa individer, som faktiskt är väldigt många fler än vad statsrådet vill kännas vid, kunna följa utvisningsbeslut om de inte går att verkställa?

Jag träffar statslösa palestinier som levt i Sverige under halva mitt liv och som inte kan utvisas men inte heller får stanna. Det finns flera exempel där palestinier medverkar kring sin utvisning, som gränspoliserna försöker verkställa utan att lyckas. Även poliserna gör då bedömningen att det är omöjligt att verkställa utvisningsbeslutet och skickar tillbaka ärendet till Migrationsverket.

Ändå fortsätter livet så här för familjer, år efter år. En del av dem som drabbas av dessa brister i den svenska lagstiftningen är palestinier från Gaza – jag behöver nog inte påminna statsrådet om hur situationen är i Gaza.

Bland dem som drabbas finns även många från Afghanistan. I veckan infördes sharialagar där. Jag behöver inte heller påminna statsrådet om hur läget är i världens farligaste land, där talibanerna styr och där folkmord på hazarerna pågår.

I filmen Limbolandet, som gjorts av Marit Israelsson, kan man följa Ousama. Han har levt i Sverige i tio år och ska utvisas eftersom asylskälen inte räckte. Hela bevisbördan läggs på den enskilda individen. Han har samarbetat hela vägen, trots orimligt höga krav, men hans hemland tar inte emot honom.

Detta är några exempel som visar på att den lag vi har – och Migrationsverkets bedömningar – gör att människor som de facto inte kan utvisas ändå får utvisningsbeslut och hamnar i limbo.

Jag träffar människor i den här situationen ganska ofta, och jag undrar: Vad ska de göra i denna situation? Ska de leva hela sina liv i limbo? Vad är det de ska göra? Statsrådet verkar inte ha några planer alls för den här gruppen.

När man får ett utvisningsbeslut och inte kan utvisas blir man av med alla sina rättigheter. Man blir av med sitt hem. Man blir av med sin försörjning. Man kan inte jobba eller studera. Man kan inte heller återvända. Vad ska dessa människor göra? De blir ju kvar, men utan en enda rättighet.

De pressas ut i en papperslöshet och i det skuggsamhälle som regeringen förvärrar och fördjupar. Och detta riskerar att öka ännu mer med anledning av ökade avslag när det gäller länder som man inte kan utvisas till. Många personer som fått avslag på sin ansökan om asyl kan helt enkelt inte återvända. Det är faktumet. Och i stället för att hantera detta faktum och föreslå möjligheter till uppehållstillstånd – det finns ju inga andra alternativ – kommer regeringen med repressiva åtgärder till ett skuggsamhälle som de själva skapat.

Detta har inte fungerat. Den förra regeringen försökte också med det. Människor lever fortfarande i den här situationen men under svårare förhållanden. Denna regering förstärker samma politik, och den uppenbara konsekvensen är en större grupp papperslösa som lever under ännu svårare villkor utan någon möjlighet att påverka sin situation.

Jag får återigen ställa frågan: Hur avser statsrådet att agera för att se till att människor med praktiska verkställighetshinder, som inte kan utvisas, inte fastnar i limbo? Utvisning är inget alternativ för dem, och ett ökat skuggsamhälle är kontraproduktivt. Det enda alternativ som finns kvar för den grupp jag pratar om är uppehållstillstånd.

Det är väl bättre att människor får komma in än att man låter dem pressas utanför systemet? De flesta har byggt upp hela sina liv här, och då borde de kunna få vara kvar.

Anf. 19 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Generellt sett kan utvisningsbeslut verkställas till jordens alla länder under förutsättning att berörda personer medverkar fullt ut. Det kan i vissa fall kräva ett betydande aktivt eget agerande, men detta är en skyldighet som följer av individens plikt att rätta sig efter svenska myndigheters och domstolars beslut.

Det kan dock i enskilda fall – undantagsfall – uppstå situationer där man trots att individen försöker medverka inte kan verkställa beslutet. Typexemplet är Kuba, som har en lagstiftning som innebär att inresa i vissa fall vägras trots att berörd person verkligen vill återvända och gör allt vad han eller hon kan för att det ska kunna ske. I sådana fall finns ett regelverk på plats för att bevilja uppehållstillstånd, och då hamnar dessa personer inte i det limbo som Tony Haddou pratar om.

Redan under grundprövningen av ett ärende ska myndigheterna bedöma om ett eventuellt utvisningsbeslut kan verkställas eller inte. Bedömer man att beslutet inte kan verkställas föreskriver förarbetena till utlänningslagen att ett utvisningsbeslut inte bör meddelas. Om det i stället är så att hindren uppstår efter det att utvisningsbeslutet har vunnit laga kraft, som i det fall med kubanerna som jag nämnde nyss, finns alltså en möjlighet att meddela uppehållstillstånd. Hindren får inte bero på den enskildes eget agerande eller brist på agerande.

Sammantaget finns alltså en ordning för att hindra att personer utan egen förskyllan hamnar i en limbosituation. När man lyssnar på Tony Haddou låter det som att denna möjlighet över huvud taget inte finns, och jag hoppas att den delen av lagstiftningen inte har gått ledamoten förbi.

Anf. 20 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Jag tror att vi behöver klara ut om det stämmer eller inte. Man kan inte utvisas till världens alla hörn. Så fungerar inte lagstiftningen, och så fungerar inte asylprocessen heller för den delen. Jag tror att migrationsministern vet detta men att hon vill signalera att vi nu ska utvisa så mycket vi kan.

Att statsrådet vill att fler ska utvisas gör dock inte människor mer utvisbara eller besluten mer verkställbara. Oavsett om regeringen förstärker polisen eller andra myndigheter och fyller gatorna med poliser, Migrationsverket med personal och domstolarna med jurister kvarstår faktumet att vissa människor inte går att utvisa.

Man ska ha med sig att ett legitimt återvändandesystem bygger på ett legitimt asylsystem. Statsrådet sa tidigare att ett ja ska vara ett ja och att ett nej ska vara ett nej. En sådan signalpolitik som visar på hårdare tag är återkommande hos statsrådet och regeringen för att de ska visa sig hand-

lingskraftiga, men legitimiteten hos utvisningar ligger i rättssäkerheten hos asylbesluten.

Statsrådet tillåter att juridiska beslut som inte ens går att genomföra fattas. Detta riskerar att underminera rättssäkerheten ännu mer i asylprocessen. Det är inte så att alla utvisningsbeslut fattas på rättssäkra grunder, och uppenbarligen kan inte alla beslut verkställas. Jurister och människorättsorganisationer har återkommande lyft fram dessa brister, men regeringen gör ingenting. De enda som drabbas av detta är de asylsökande, som pressas ut i papperslöshet och utsatthet.

Och hur ska man följa den rådande ordning som statsrådet hänvisar till? Den används ju knappt i dag. Många så kallade nya asylsökande är inne i sin andra eller tredje asylprocess från tidigare ärenden som preskriberats, många gånger därför att de inte har kunnat verkställas. Detta är något som Migrationsverket har påvisat. Det är den här verkligheten som migrationsministern måste möta, eller som hennes samarbetsparti uttryckte det: Verkligheten kommer och spökar. Människor i sådana situationer kan inte utvisas.

I stället för att på olika sätt utsätta människor för limbo och i stället för att agera kontraproduktivt är den enda lösningen att ge den grupp jag pratar om uppehållstillstånd. I flera europeiska länder har man gjort det. Det är faktiskt en vanlig lösning när man inte kan utvisa, och Sverige har gjort det tidigare i vår lagstiftning. Men här vill man nu förvärra problemet, och ännu fler avslag till länder som man inte kan utvisa till bidrar till skuggsamhället.

Anf. 21 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Interpellanten får det att låta som att det inte fattas några beslut om uppehållstillstånd till följd av verkställighetshinder, men enligt statistiken har 639 sådana beslut fattats till och med oktober under innevarande år. Detta visar att vi har ett regelverk som tillämpas. Om man inte kan verkställa utvisningen kan sådana beslut fattas, och det görs också.

Jag tycker att det är viktigt att vi uppehåller oss vid hur vårt immigrationssystem egentligen ska fungera. Det är otroligt viktigt att vi har en legitimitet i systemet. Det handlar om att vi ska kunna fortsätta att vara ett land som hjälper människor som är på flykt. Det finns ett enormt behov runt om i världen, och för att vi ska kunna hjälpa är jag övertygad om att invånarna i Sverige måste känna att invandringen är bra men också rättvis.

Om man har en rättssäker process, vilket jag säger att vi har i Sverige, och man efter en sådan process fattar ett beslut om utvisning som vinner laga kraft, vilket innebär att det ska verkställas, och detta inte efterlevs riskerar vi att underminera tilltron till hela regelverket. Dessutom är det djupt orättvist, för de individer som man bedömt inte har skyddsskäl belastar systemet på ett sätt som gör att vi i förlängningen får mindre möjligheter att hjälpa dem som verkligen har skyddsskäl.

Jag skulle säga att det finns många argument för att ha ett fungerande och effektivt återvändande där ett ja är ett ja men ett nej också är ett tydligt nej.

Det handlar om att upprätthålla rättsstaten, om att meddelade beslut ska verkställas och om att ingen ska stå utanför eller ovanför lagen. Det handlar om att värna legitimiteten, som jag var inne på. Samma beslut ska inte leda till olika utfall. Ett avslag ska alltså innebära återvändande, och ett

bifall ska innebära bosättning. Det handlar om att begränsa kostnaderna, då betydande kostnader uppstår om personer blir kvar i mottagningssystemet.

Det handlar också om att motverka skuggsamhället. Interpellanten talar om det skuggsamhälle som regeringen försvårar och fördjupar och som han påstår att regeringen, uppenbarligen under den månad vi har funnits, har skapat. Det är egentligen precis tvärtom. För att vi ska bekämpa skuggsamhället, där människor, inte minst barn, far väldigt illa och där skrupelfria arbetsgivare utnyttjar människor på ett fruktansvärt sätt, måste vi se till att beslut verkställs.

Tony Haddou var inne på problemet med den korta preskriptionstiden, det vill säga att människor har incitament för att hålla sig gömda i Sverige därför att man efter bara fyra år kan söka asyl på nytt. Återigen belastar detta vårt system och gör att vi får mindre möjligheter att hjälpa dem som verkligen har skyddsbehov. Därför avser regeringen att gå vidare med och titta på att antingen förlänga eller helt ta bort preskriptionstiden.

Anf. 22 TONY HADDOU (V):

Fru talman! Självfallet förvärrar ni i Moderaterna skuggsamhället sedan tidigare. När ni var i opposition röstade ni ju för exempelvis ändringarna i LMA och gjorde så att människor fråntogs sina bostäder, sin försörjning och sin möjlighet att jobba och studera. De blev av med alla sina rättigheter, och så ser systemet ut i dag. Det är detta skuggsamhälle som ni förvärrar.

När det gäller rättssäkerheten, som statsrådet var inne på, fattas utvisningsbeslut till Afghanistan i dag. Detta kan inte vara rättssäkert över huvud taget. Kvinnor får utvisningsbeslut till Afghanistan, där det råder sharialagar. Man vet också att det inte går att utvisa dem till Afghanistan, och ändå fattas beslut om utvisning dit.

Hur kan statsrådet stå här och säga att det är en rättssäker asylpolitik? Det är det naturligtvis inte när man fattar beslut om att utvisa kvinnor och barn till Afghanistan, vilket är bland det värsta man kan göra. Många europeiska länder har satt stopp för detta men inte Sverige. Här lever man på något slags signalpolitik om att vi ska göra fler och fler utvisbara när vi vet att det inte går att verkställa. Då fungerar inte den legitimitet i asylsystemet som statsrådet pratar om. Det är klart att den inte kan göra det när man inte kan följa dessa beslut. Man fattar juridiska beslut som ändå inte går att följa. Då ryker denna legitimitet och rättssäkerheten i asylprocessen.

Anf. 23 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag tror att jag och Tony Haddou har ganska olika inställningar till detta regelverk. För mig och för regeringen är det avgörande att fattade beslut också ska verkställas. Som jag sa initialt är det så att om man fullt ut medverkar kan man också i de allra flesta fall verkställa beslut om utvisning eller avvisning. Och om det ändå inte går finns det ett fungerande regelverk i svensk rätt för att bevilja uppehållstillstånd. Då hamnar man inte heller i det limbo som ledamoten beskriver.

Jag skulle säga att vi har ett rättssäkert asylsystem, och vi har goda möjligheter till en rättssäker prövning. Vi avsätter resurser till Migrationsverket och migrationsdomstolar, så att de ska kunna leva upp till de krav

Prot. 2022/23:23
18 november

Svar på
interpellationer

som man bör ställa. Den svenska ordningen har också ett mycket högt anseende internationellt.

Jag vill avslutningsvis bara påminna om att det är myndigheterna och domstolarna som gör dessa bedömningar och inte regeringen eller enskilda statsråd.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 november

2022/23:34 En jämställd föräldraförsäkring

av *Sanne Lennström* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2022/23:35 Prostitution som grund för utvisning från Sverige

av *Jessica Rodén* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:36 Prostitution som grund för utvisning från Sverige

av *Ola Möller* (S)

till statsrådet Maria Malmer Stenergard (M)

2022/23:37 Finansiering av religiösa samfund

av *Alireza Akhondi* (C)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2022/23:38 Bostadsbyggandet

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2022/23:39 Åtgärder för att nå klimatmålen

av *Märta Stenevi* (MP)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 november

2022/23:60 Klimatmålen

av *Mattias Vepsä* (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2022/23:61 Energiskatten på el

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2022/23:62 Regionala skyddsombud

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:63 Stängning av obevakade järnvägsövergångar

av *Mikael Larsson* (C)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2022/23:64 Dubbla straff för gängkriminella

av *Pontus Andersson* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2022/23:65 Kommunerna, allmännyttan och bostadsförsörjningen

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2022/23:66 Längre lördagsöppet på Systembolaget

av *Pontus Andersson* (SD)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

Prot. 2022/23:23

18 november

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 10.11.

Sammanträdet leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

TUULA ZETTERMAN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 2 Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 4 Svar på interpellation 2022/23:21 om avtal mellan Sverige och Iran.....	2
Anf. 1 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	2
Anf. 2 ALIREZA AKHONDI (C).....	3
Anf. 3 DANIEL RIAZAT (V).....	4
Anf. 4 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	5
Anf. 5 ALIREZA AKHONDI (C).....	6
Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V).....	7
Anf. 7 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	8
Anf. 8 ALIREZA AKHONDI (C).....	9
Anf. 9 Utrikesminister TOBIAS BILLSTRÖM (M)	9
§ 5 Svar på interpellation 2022/23:15 om statligt ansvar för personlig assistans	10
Anf. 10 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	10
Anf. 11 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	10
Anf. 12 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	11
Anf. 13 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	12
Anf. 14 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	13
Anf. 15 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	14
Anf. 16 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	14
§ 6 Svar på interpellation 2022/23:17 om praktiska verkställighetshinder	15
Anf. 17 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	15
Anf. 18 TONY HADDOU (V).....	16
Anf. 19 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	17
Anf. 20 TONY HADDOU (V).....	17
Anf. 21 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	18
Anf. 22 TONY HADDOU (V).....	19
Anf. 23 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	19
§ 7 Anmälan om interpellationer	20
§ 8 Anmälan om frågor för skriftliga svar	20
§ 9 Kammaren åtskildes kl. 10.11.....	21